

**Nacionālās alkoholisma ierobežošanas padomes
sanāksmes**

PROTOKOLS

Rīgā

Datums:	23.10.2025.	Nr.	1/2025
----------------	-------------	------------	--------

Sākums:	09.00	Beigas:	10.30
Norises vieta:	Veselības ministrija, 309.telpa		
Vada:	Hosams Abu Meri – veselības ministrs		
Piedalās (Padomes locekļi):	Vārds Uzvārds, amats	Piedalās	
	Ingus Alliks , Labklājības ministrijas valsts sekretārs	☒	
	Līva Bērziņa , Aizsardzības ministrijas Aizsardzības plānošanas nodaļas vadītāja (Valda Otzuļa vietā)	☒	
	Sanita Birkenfelde , Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības sabiedrisko attiecību speciāliste (Lailas Ābolas vietā)	☒	
	Didzis Brūklītis , Ekonomikas ministrijas Konkurences, patērētāju tiesību un ilgtspējīgas rūpniecības departamenta direktora vietnieks	☒	
	Henriks Danusēvičs , Latvijas Tirgotāju asociācijas prezidents	☒	
	Svens Henkuzens , Veselības ministrijas valsts sekretāra vietnieks veselības politikas jautājumis	☒	
	Daiga Ivsiņa , Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta vecākā eksperte	☒	
	Jānis Kalniņš , Satiksmes ministrijas Sabiedriskā transporta pakalpojumu departamenta direktora vietnieks	☒	
	Pēteris Leiškalns , Latvijas Darba devēju konfederācijas sociālās drošības un veselības aizsardzības eksperts	☒	
	Aija Pelne , Slimību profilakses un kontroles centra Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vadītāja (Dzintara Mozga vietā)	☒	
	Karīna Priede , Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta eksperte (Agneses Rupenheites vietā)	☒	
	Gunta Pužule , Finanšu ministrijas Netiešo nodokļu departamenta Muitas un akcīzes nodokļa nodaļas vadītājas vietniece (Solvitas Āmares–Pilkas vietā)	☒	
	Ilze Rudzīte , Latvijas Pašvaldību savienības padomniece veselības un sociālajos jautājumos	☐	
	Astrīda Stirna , Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Nacionālais psihiskās veselības centrs” Narkoloģiskās palīdzības dienesta vadītāja	☒	
	Dace Ugare , Zemkopības ministrijas Dzīvnieku veselības, audzēšanas, aizsardzības un pārtikas nekaitīguma departamenta direktora vietniece	☒	

	Imants Zaķis , Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta direktora vietnieks	☒
Pieaicinātie*:	Līga Āboliņa , Veselības ministra padomniece juridiskajos jautājumos	☒
	Santa Buša , Ekonomikas ministrijas Konkurences, tirdzniecības un patērētāju tiesību nodaļas vecākā eksperte	☐
	Arta Hermane , Slimību profilakses un kontroles centra Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vecākā sabiedrības veselības analītiķe	☒
	Marta Krivade , Pasaules veselības organizācijas Latvijas biroja pārstāve	☒
	Elīna Krecele-Germane , Patērētāju tiesību aizsardzības centra Patērētāju kolektīvo interešu uzraudzības daļas vadītāja	☒
	Sanita Lazdiņa , Veselības ministrijas psihiskās veselības, atkarību profilakses un integrēto pakalpojumu nodaļas vadītājas vietniece	☒
	Romāns Pankovs , Valsts Policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības smago un sērijveida noziegumu apkarošanas pārvaldes 3. nodaļas vecākais inspektors	☒
	Marika Petroviča , Veselības ministrijas psihiskās veselības, atkarību profilakses un integrēto pakalpojumu nodaļas vadītājas vietniece	☒
	Oskars Šneiders , Veselības ministrijas Komunikācijas nodaļas komunikācijas vadītājs	☒
	Mārīte Ziemeļe , Valsts Policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Administratīvās izmeklēšanas vadības biroja priekšniece	☒
Protokolē:	Ginta Egle , Veselības ministrijas Psihiskās veselības, atkarību profilakses un integrēto pakalpojumu nodaļas vecākā eksperte	
Darba kārtība/ sanāksmē apspriestais:		
1. Nacionālās alkoholisma ierobežošanas padomes sēdes atklāšana un sēdes darba kārtības apstiprināšana (<i>padomes priekšsēdētājs, veselības ministrs Hosams Abu Meri</i>) Veselības ministrs atklāj padomes sēdi. Informē par darba kārtībā plānotajiem jautājumiem un apstiprina sēdes darba kārtību. 2. Aktuālie alkohola lietošanas izplatības un seku rādītāji Latvijā, t.sk. skolēnu vidū (<i>Slimību profilakses un kontroles centrs</i>) A. Pelne prezentēja datus par alkohola patēriņu Latvijā, uzsverot, ka reģistrētais absolūtā alkohola patēriņš ir augsts, īpaši stipro alkoholisko dzērienu segmentā, kas veido ap 46% no kopējā patēriņa. Tika norādīts, ka pēdējos gados stipro dzērienu patēriņš pieaug, bet alus patēriņš samazinās. A. Pelne analizēja arī mirstības rādītājus, uzsverot, ka galvenie nāves cēloņi, kas saistīti ar alkoholu, ir aknu slimības un saindēšanās, īpaši vīriešu vidū, kur mirstība ir vairākas reizes augstāka nekā sievietēm. Tika prezentēti dati par 15–16 gadus vecu skolēnu alkohola lietošanas paradumiem, norādot, ka kopējā lietošana un pamēģināšana ir samazinājusies, taču Latvijā joprojām ir augsts agrīnas pamēģināšanas īpatsvars (pirms 13		

gadu vecuma). Meitenes šajā vecuma grupā alkoholu pamēģina biežāk nekā zēni. Skolēni visbiežāk lieto stipros dzērienus un alu, bet riskanta lietošana (piedzēršanās) ir ar lejupejošu tendenci. A. Pelne uzsvēra, ka alkohola pieejamība jauniešiem joprojām ir augsta, lai gan pēdējos gados tā samazinās. Samazinoties alkohola lietošanai, pieaug citu atkarību risku, piemēram, azartspēļu izplatība skolēnu vidū. A. Pelne norāda, ka nepieciešams turpināt alkohola pieejamības ierobežošanu.

M. Krivade norādīja uz Lietuvas pieredzi, kur kompleksi alkohola ierobežošanas pasākumi devuši būtisku rezultātu patēriņa samazināšanā. Viņa uzsvēra, ka Latvijai jāseko šim piemēram un jāīsteno ilgtermiņa politika, īpaši akcīzes nodokļa straujāka celšana, lai panāktu reālu ietekmi uz sabiedrības veselību.

P. Leiškalns uzdeva jautājumu, vai ekonomikā pastāv aizvietotājpreces alkohola vietā un vai ir novērojamas korelācijas, ka, samazinoties alkohola pieejamībai, patērētāji pāriet uz citām precēm vai vielām, lai sasniegtu līdzīgu efektu.

A. Pelne norādīja, ka jaunieši arvien vairāk izvēlas digitālās izklaides un azartspēles, bet narkotiku pieejamība kļūst vieglāka digitālajā vidē.

3. Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā: pirmie rezultāti (ziņo: *Iekšlietu ministrija, Valsts policija, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, Latvijas tirgotāju asociācija*).

M. Ziemeļe informēja par Valsts policijas veiktajiem kontrolpirkumiem, īpaši pievēršot uzmanību nepilngadīgo aizsardzībai, un uzsāktajiem administratīvajiem un kriminālprocesiem par pārkāpumiem. Tika izcelta problēma ar cilvēkresursu trūkumu un grūtībām piesaistīt personas kontrolpirkumiem, īpaši mazāk apdzīvotos reģionos. M. Ziemeļe norādīja uz sociālā atbalsta pakalpojumu ierobežotību personām ar atkarības problēmām, īpaši alkohola lietotājiem. Tika diskutēts par izaicinājumiem attālinātās tirdzniecības uzraudzībā, īpaši par vecuma pārbaudes mehānismiem internetā un datu pieejamību policijai. M. Ziemeļe norādīja, ka digitālajā vidē ir grūti iegūt nepieciešamos datus, un norāda uz nepieciešamiem precizējumiem likumā, lai būtu iespēja šos datus uzglabāt. Vienlaikus tika akcentēts, ka pieaug tendence legāli iegādāto alkoholu izmantot nelegālai tirdzniecībai draugu un paziņu lokā, piemēram, persona atļautajā alkohola tirdzniecības laikā iegādājas alkoholiskos dzērienus, taču laikā pēc atļautā alkohola tirdzniecības laikā, minētos dzērienus nodod/pārdod tuviem cilvēkiem.

E. Krecele-Germane informēja par Patērētāju tiesību aizsardzības centra padarīto – izstrādātajiem informatīvajiem materiāliem, vebināriem, konsultācijām un veiktajām pārbaudēm, lai skaidrotu jaunās Alkoholisko dzērienu aprites likuma (turpmāk – Alkohola likums) prasības komersantiem pēc tā grozījumiem. E. Krecele-Germane uzskaita, kādas lielākās neskaidrības komersantiem bija:

- Vai grozījumi attiecas uz viņu konkrēto uzņēmējdarbību, īpaši attiecībā uz sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumu sniedzējiem (restorāni, kafejnīcas), kuriem bija vislielākā neizpratne.

- Kā pareizi izpildīt cenu un atlaižu reklāmas aizliegumu – kas ir atļauts, kas nav, un kā atšķirt informatīvu cenu norādi no reklāmas vai mārketinga. Katrs gadījums jāvērtē individuāli, jo likums prasa cenu norādīt skaidri, bet vienlaikus aizliedz reklāmu.

- Kā piemērot regulējumu praksē, ja ir pretrunas starp dažādiem normatīvajiem aktiem (piemēram, cenu norādes pienākums pret reklāmas ierobežojumu).

- Kur vērsties ar jautājumiem, jo uzraugošās institūcijas ir vairākas, un komersanti vēlējas vienotu kontaktpunktu visiem jautājumiem (par tirdzniecības laikiem, brīdinājumiem, reklāmu u.c.).

Tika norādīts uz pārbaudēs konstatētajām neatbilstībām: bija veikali, kur vispār nevarēja iegādāties alkoholiskos dzērienu ar atlaidēm, un bija veikali, kur visas cenu zīmes bija izceltas uzkrītoši, kas var tikt uzskatīts par cenu reklāmu.

E. Krecele–Germane uzsvēra, ka šobrīd galvenais ir skaidrojošs darbs, bet, ja norādes netiks ņemtas vērā, tiks piemēroti sodi gan par Reklāmas likuma, gan Negodīgas komercprakses likumā noteiktajiem pārkāpumiem.

H. Danusevičs prezentēja tirgotāju pieejamo informāciju pa alkohola patēriņa izmaiņām un ietekmi uz pārtikas pieejamību. Vienlaikus nozare uzsvēra, ka Alkohola likuma regulējums ir sadrumstalots un subjektīvs, īpaši cenu un atlaižu reklāmas gadījumos, kas rada papildu izmaksas un neskaidrības, īpaši ēdināšanas sektorā (piemēram, firmas kokteiļu izcelšana). Tika norādīts, ka nepieciešami precizējumi un vienkāršāks, saprotamāks regulējums, lai komersanti varētu viegli ievērot prasības bez speciālas kontroles institūciju iejaukšanās. H. Danusevičs prezentēja datus par citu valstu alkohola patēriņu un norāda, ka, viņuprāt, darba laika (alkoholisko dzērienu tirdzniecības laika) ierobežojums nemaina patēriņu un tādēļ nav efektīvs. Uzsver uz nepieciešamību veikt darbu ar jauniešiem, lai agrīnā vecumā mazinātu vēlmi lietot alkoholisko dzērienus. H. Danusevičs uzsvēra, ka tirdzniecības laika ierobežojumi būtiski ietekmē mazos veikalus, īpaši laukos un nomalēs, kur tie iznīkst līdz pat 25% apmērā, jo samazinās pircēju plūsma un apgrozījums rīta un vakara stundās. Tika akcentēts, ka pieaug tirgus koncentrācija lielajos tirdzniecības tīklos, kas apdraud pārtikas ekosistēmu un valsts noturību pret riskiem pārtikas apgādē. H. Danusevičs norāda, ka novērots, ka hroniskie alkohola lietotāji meklē alternatīvus risinājumus, piemēram, pieaug kosmētiskā spirta un citu aizvietotājproduktu lietošana, kas var radīt papildu veselības riskus un slogu veselības aprūpes budžetam. Tirdzniecības vietu skaits pēc grozījumiem Alkohola likumā jau samazinājies par 10%, un prognozēts, ka šī tendence turpināsies, īpaši pēc testēšanas perioda, ja netiks ieviesti kompensējoši pasākumi mazajiem tirgotājiem. Tika norādīts, ka valsts nav piedāvājusi atbalsta mehānismus mazo veikalu saglabāšanai, un aicināja pašvaldības apsekt veikalu pieejamību savās teritorijās. Tika uzsvērts, ka tirdzniecības laika ierobežojumi nav efektīvākais instruments cīņā ar alkoholismu – primāri jāstrādā ar profilaksi un atkarības mazināšanu, īpaši jauniešu vidū. H. Danusevičs aicināja uz vienkāršāku, saprotamāku regulējumu un uzsvēra nepieciešamību pēc datu analīzes un izvērtējuma pirms jaunu ierobežojumu ieviešanas.

A. Stirna nepiekrīta Latvijas Tirgotāju asociācijas paustajam viedoklim, ka alkoholisko dzērienu tirdzniecības laika samazināšana nav efektīva. A. Stirna uzsvēra, ka pēc Pasaules Veselības organizācijas un starptautisko ekspertu atzinuma tieši tirgus politikas pasākumi, tostarp tirdzniecības laika ierobežošana, ir galvenais instruments alkohola patēriņa samazināšanai. Tika minēts Lietuvas piemērs, kur šādi ierobežojumi devuši būtiskus rezultātus, un norādīts, ka tikai ar vienu pasākumu nevar panākt tūlītēju efektu, bet ilgtermiņā šie pasākumi veicina alkohola patēriņa mazināšanos. Tika uzsvērtā nepieciešamība domāt par kompleksiem pasākumiem, ne tikai profilaksi, bet arī ārstēšanas pieejamību un motivācijas programmām. Tika minētas arī problēmas ar pierādījumu iegūšanu tiesu procesos par transportlīdzekļu vadīšanu alkohola reibumā, jo bieži vien ir tikai izelpas gaisa pārbaude, kas nav pietiekama.

G. Pužule informēja, ka Finanšu ministrija ir novērojusi, ka pēdējos gados ir tendence alkoholisko dzērienu patēriņam samazināties, balstoties uz akcīzes nodokļa datiem, kas atspoguļo nodoto tirdzniecībā, nevis izdzerto apjomu. Tika minēts, ka tirdzniecības vietu un licenču skaits samazinās, un salīdzinot divu mēnešu periodus, ir uz pusi vairāk iesniegumu par licenču anulēšanu. Finanšu ministrija uzsvēra, ka akcīzes nodoklis alkoholam tiek paaugstināts katru gadu, bet Latvijā tas joprojām ir zemāks nekā Igaunijā. Tika norādīts, ka Latvijā ir zemākā pirkatspēja Baltijas valstīs, tāpēc akcīzes likmēm jābūt samērīgām, lai neveicinātu ēnu ekonomiku un nelegālā tirgus izaugsmi.

H. Abu Meri uzsvēra, ka 2 stundu samazinājums alkohola tirdzniecības darba laikam nav aizliegums, bet gan samērīgs ierobežojums, kas ir mazāks nekā Lietuvā un Igaunijā, un atbilst Eiropas Savienības tendencēm. Viņš norādīja, ka šāds ierobežojums nav radikāls aizliegums, bet gan saprātīgs solis sabiedrības veselības uzlabošanai.

D.Brūklītis apgalvojumam nepiekrīta un norādīja, ka nav pietiekami pētījumi, kas norāda, ka šādi alkohola patēriņa mazināšanas mehānismi ir efektīvi.

J. Kalniņš informēja par Satiksmes ministrijas apmācību programmu transportlīdzekļu vadītājiem, kuri aizturēti reibumā, izklāstot programmas saturu. Tika norādīts, ka sākotnēji bija 3 organizācijas, kas nodrošināja apmācības Rīgā, Jēkabpilī, Rēzeknē un Daugavpilī, vēlāk programmā tika paplašināta arī Cēsīs un Tukumā. Kurzemē pārklājums ir mazāks, bet tiek plānots paplašināt. J. Kalniņš informēja, ka kopš programmas sākuma līdz šim pilnu apmācību ciklu pabeigušas 1066 personas. Lielākā daļa dalībnieku ir vīrieši, vidējais vecums ap 40 gadiem, bet ir arī jaunāki un vecāki dalībnieki (no 20 līdz 82 gadiem). Tika norādīts, ka nav skaidru mehānismu, kā rīkoties, ja apmācību laikā konstatē, ka dalībniekam ir atkarība un nepieciešama ārstēšana. J. Kalniņš akcentē, ka Satiksmes ministrija programmas ieviešanu vērtē pozitīvi, bet uzsvēra nepieciešamību paplašināt pieejamību reģionos un turpināt izvērtējumu nākotnē.

Citi jautājumi

M. Krivade uzsvēra, ka Latvijā akcīzes nodokļa celšana alkoholam būtu jāveic straujāk, lai lietotāji to reāli izjustu, nevis tikai paaugstinot par dažiem centiem uz pudeli. Kā piemērs tika minēta Lietuva, kur, neskatoties uz bažām par budžeta ieņēmumu kritumu, pēc straujas akcīzes celšanas ieņēmumi faktiski pieauga.

M. Krivade norādīja, ka akcīzes celšana ir efektīvs un nepietiekami izmantots instruments sabiedrības veselības uzlabošanai, un ienākumi no minētā nodokļa nav obligāti jānovirza tikai veselības nozarei.

G. Pužule akcentēja, ka Latvijā akcīze tiek paaugstināta katru gadu, bet uzsvēra, ka jāņem vērā iedzīvotāju pirktspēja, lai neveicinātu ēnu ekonomiku un kontrabandu.

H. Abu Meri uzsvēra, ka kopš grozījumu stāšanās spēkā ir pagājuši tikai 3 mēneši, tāpēc vēl ir pārāgri izdarīt galīgus secinājumus par to ietekmi. H. Abu Meri norādīja, ka tiks turpināta situācijas analīze, un pēc ilgāka laika tiks vērtēti dati un nepieciešamības gadījumā veikti uzlabojumi. Ministrs informēja, ka 2026. gada 31. oktobrī būs padziļināts izvērtējums ar Pasaules Veselības organizācijas ekspertu līdzdalību, lai objektīvi novērtētu grozījumu rezultātus. Ministrs aicināja neizdarīt pārsteidzīgus secinājumus un uzsvēra, ka šobrīd galvenais ir vērot un analizēt situāciju.

Noslēgumā **H. Abu Meri** izvirzīja priekšlikumu iekļaut Padomes sastāvā pārstāvi no Latvijas restorānu biedrības.

H. Danusevičs norādīja, ka neredz nepieciešamību Padomē iekļaut papildus locekļus un norādīja, ka iekļaujot pārstāvjus no Latvijas restorānu biedrības, vienlaikus Padomē sastāvā būtu jāiekļauj arī Latvijas viesnīcu un restorānu asociācija.

Pieņemtie lēmumi

1. Pieņemt zināšanai sniegtās prezentācijas no padomes dalībniekiem.
2. Nākamajā Padomes sēdē Veselības, Finanšu un Ekonomikas ministrijai ziņot par pirmajiem grozījumu Alkohola likumā izvērtējuma rezultātiem.
3. Uz tām Padomes sēdēm, kas skar jautājumu par alkohola aprītes un reklāmas nosacījumiem mazumtirdzniecības vietās (t.sk. bārus vai restorānus) atbilstoši padomes nolikumam uzaicināt pārstāvjus no Latvijas restorānu biedrības un Latvijas restorānu un viesnīcu asociācijas.
4. Padomes locekļiem sniegt priekšlikumu par nākamajās Padomes sēdēs iekļaujamiem jautājumiem.

Sanāksmes vadītājs

(paraksts**)ⁱ

Hosams Abu Meri

Protokolētāja

(paraksts**)

Ginta Egle

* aizpilda nepieciešamības gadījumā

izvēlēties vajadzīgo:

** PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Parakstot manuāli ar pildspalvu papīra formas dokumentu dzēst iedrukāto tekstu - (paraksts*)